

УДК 548.736.4:538.214:537.312.3

ЕЛЕКТРИЧНІ ТА МАГНІТНІ ВЛАСТИВОСТІ СПОЛУК R_2Ni_2Sn І $RNi_{2-x}Sn$ ($R = Ho, Er, Tm, Yb$ та Lu)

І. Романів¹, А. Горинь¹, Л. Ромака¹, В. Ромака², Ю. Стадник¹, В. Павлюк¹

¹Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Кирила і Мефодія, 6, 79005, Львів, Україна,

²Національний університет “Львівська політехніка”,
вул. Устияновича, 5, 79013 Львів, Україна
e-mail: romakal@franko.lviv.ua

Досліджено електричні та магнітні властивості сполук R_2Ni_2Sn (структурний тип Mo_2FeB_2) і $RNi_{2-x}Sn$ зі структурою типу $YbNi_{1.7}Sn$ ($R = Ho, Er, Tm, Yb$ та Lu). Ці сполуки мають металічний тип провідності та малі значення термо-е.р.с. у вивченому температурному інтервалі. Усі сполуки, окрім Lu_2Ni_2Sn , є парамагнетиками Кюрі–Вейса, а Lu_2Ni_2Sn – парамагнетиком Паулі.

Ключові слова: станіди, питомий електроопір, термо-е.р.с., магнітна сприйнятливність.

У ході дослідження потрійних систем $R-Ni-Sn$ ($R = Ce, Nd, Gd, Tb, Dy$) за температури 1 070 К [1] виявлено тернарні станіди R_2Ni_2Sn , які кристалізуються в структурному типі W_2CoB_2 (просторова група $Immm$). Автори зазначають, що за таких умов не вдалося отримати ізоструктурних сполук з Ho і Er . Під час подальших досліджень у праці [2] вивчено кристалічну структуру сполук R_2Ni_2Sn , де $R = Pr, Ho, Er, Tm$, і з'ясовано, що станід Pr_2Ni_2Sn кристалізується в структурному типі W_2CoB_2 , а сполуки R_2Ni_2Sn , де $R = Ho, Er, Tm$, належать до структурного типу Mo_2FeB_2 (просторова група $P4/mbm$). Сполуки R_2Ni_2Sn з Nd, Gd, Tb, Dy мають антиферомагнітне упорядкування за низьких температур, Ce_2Ni_2Sn є магнітнупорядкованою Кондо-системою [1, 3]. У праці [4] повідомлено про існування сполук $LuNi_2Sn$ і $YbNi_2Sn$, які мають кубічну структуру типу $MnCu_2Al$, а також зазначено, що сполуку $YbNi_2Sn$ отримано у невідпаленому зразку. У ході подальших досліджень методом монокристала [5] визначено структуру сполуки $YbNi_{1.705}Sn$, з'ясовано, що вона кристалізується у власному структурному типі (просторова група $P6_3/mmc$). Під час вивчення систем $\{Ho, Er, Lu\}-Ni-Sn$ [6, 7] знайдено тернарні сполуки зі структурою типу $YbNi_{1.705}Sn$, а також при 670 К підтверджено існування сполук R_2Ni_2Sn зі структурою типу Mo_2FeB_2 . Нижче наведено результати дослідження електричних та магнітних властивостей сполук R_2Ni_2Sn і $RNi_{2-x}Sn$ ($R = Ho, Er, Tm, Yb, Lu$).

Зразки складів $R_{27}Ni_{46}Sn_{27}$ і $R_{40}Ni_{40}Sn_{20}$ готували сплавленням шихти вихідних компонентів (вміст основного компонента не нижче 99,9 мас. %) в атмосфері очищеного аргону. Сплави запаювали у вакуумовані кварцові ампули та відпалювали при 670 К протягом 720 год з подальшим гартуванням у холодній воді без попереднього розбивання ампул.

Склад фаз контролювали за допомогою рентгенографічного (ДРОН-2,0м, FeK_α -випромінювання) та металографічного (електронний мікроскоп JEOL-840A) аналізів. Для розрахунку періодів ґратки застосовували комплекс програм CSD [8]. Магнітну сприйнятливість вимірювали в інтервалі температур 80–300 К і за значень полів 10 кЕрст методом Фарадея. Для дослідження електричних властивостей використовували зразки правильної геометричної форми, виготовлені із застосуванням електроіскрового різання. Температурні залежності питомого електроопору досліджували двозондовим методом, а термо-е.р.с. щодо міді – в інтервалі температур 80–400 К.

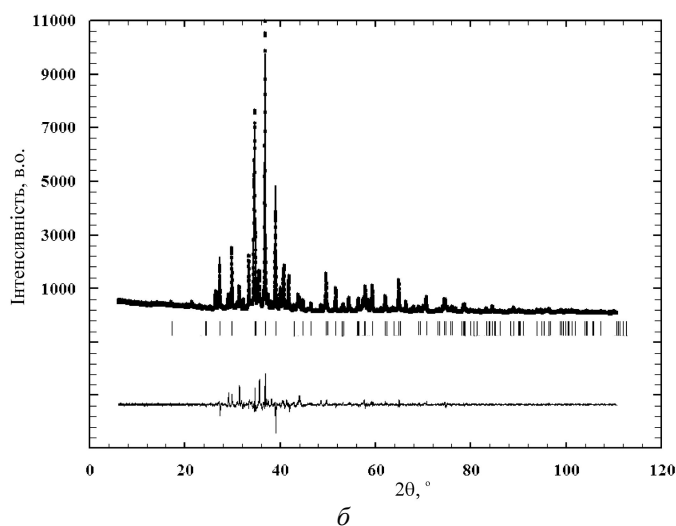
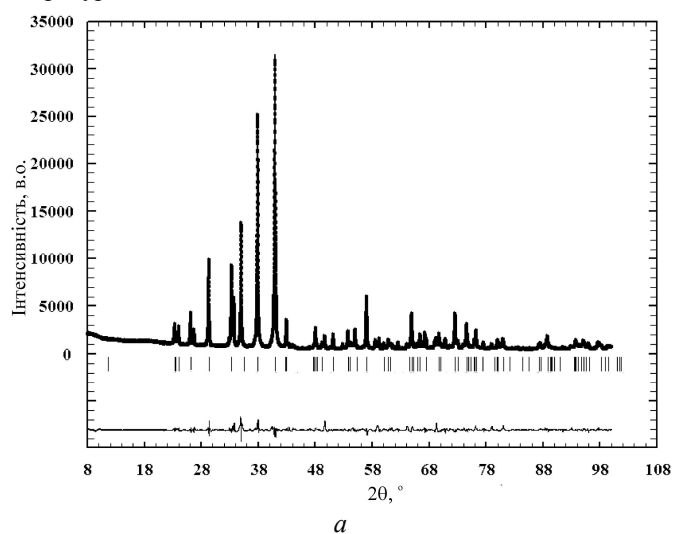

Рис. 1. Дифрактограми сполук $\text{ErNi}_{2-x}\text{Sn}$ (*a*) та $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ (*б*).

Кристалографічні характеристики синтезованих сполук за результатами рентгенофазового аналізу наведено в таблиці. Приклад дифрактограм сполук $\text{ErNi}_{2-x}\text{Sn}$ та $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ показано на рис. 1.

Кристалографічні та магнітні характеристики сполук
 $R_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ і $\text{RNi}_{2-x}\text{Sn}$

Сполука	СТ	ПГ	Періоди ґратки, нм		Θ_p , К	$\mu_{\text{эф}}$, μ_B	$\mu_{\text{теор}}$, μ_B $g(J(J+1))^{1/2}$
			<i>a</i>	<i>c</i>			
$\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$	Mo_2FeB_2	$P4/mbm$	0,7303(4)	0,3632(3)	77,74	10,95	10,60
$\text{Er}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$	Mo_2FeB_2	$P4/mbm$	0,7251(3)	0,3651(2)	82,92	9,90	9,59
$\text{Tm}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$	Mo_2FeB_2	$P4/mbm$	0,7239(4)	0,3630(2)	72,46	7,83	7,57
$\text{Lu}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$	Mo_2FeB_2	$P4/mbm$	0,7216(2)	0,3601(4)	Парамагнетик Паулі		
$\text{HoNi}_{2-x}\text{Sn}$	$\text{YbNi}_{1,7}\text{Sn}$	$P6_3/mmc$	0,44358(6)	1,5362(6)	56,66	10,71	10,60
$\text{ErNi}_{2-x}\text{Sn}$	$\text{YbNi}_{1,7}\text{Sn}$	$P6_3/mmc$	0,4427(7)	1,5294(3)	58,72	9,81	9,59
$\text{TmNi}_{2-x}\text{Sn}$	$\text{YbNi}_{1,7}\text{Sn}$	$P6_3/mmc$	0,44207(1)	1,5219(4)	53,21	7,75	7,57
$\text{YbNi}_{2-x}\text{Sn}$	$\text{YbNi}_{1,7}\text{Sn}$	$P6_3/mmc$	0,4403(2)	1,516(1)	7,70	4,73	4,54

Температурну залежність магнітної сприйнятливості $\chi(T)$ досліджено для станідів $R_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ ($R = \text{Ho}, \text{Er}, \text{Tm}, \text{Lu}$) та $\text{RNi}_{2-x}\text{Sn}$ ($R = \text{Ho}, \text{Er}, \text{Tm}, \text{Yb}$). Аналіз характеру температурної залежності оберненої магнітної сприйнятливості $\chi^{-1}(T)$ (рис. 2–4) засвідчив, що всі досліджені сполуки, за винятком $\text{Lu}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$, є парамагнетиками Кюрі–Вейса в досліджених інтервалах температур.

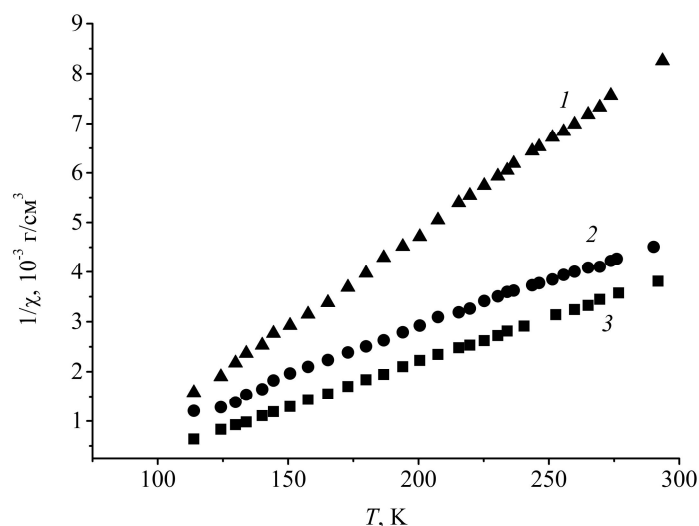

Рис. 2. Температурна залежність оберненої магнітної сприйнятливості сполук:
1 – $\text{Tm}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 2 – $\text{Er}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 3 – $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$.

Обчислені ефективні магнітні моменти μ_{ef} на атом рідкісноземельного елемента близькі до значень теоретично розрахованих магнітних моментів для іонів R^{3+} , парамагнітні температури Кюрі мають позитивні значення (див. табл.).

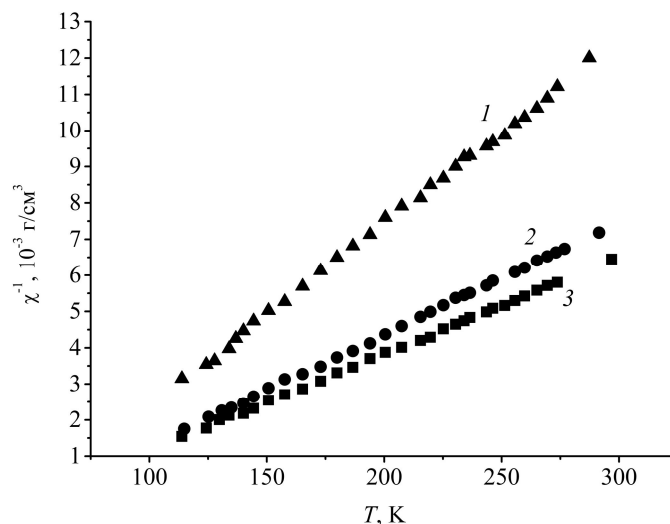

Рис. 3. Температурна залежність оберненої магнітної сприйнятливості сполук: 1 – $\text{TmNi}_{2-x}\text{Sn}$; 2 – $\text{ErNi}_{2-x}\text{Sn}$; 3 – $\text{HoNi}_{2-x}\text{Sn}$.

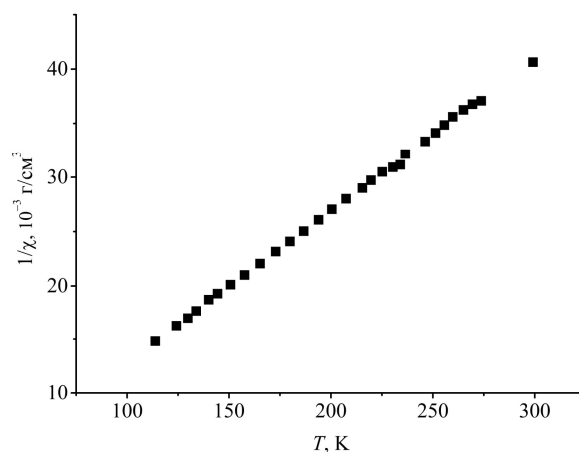

Рис. 4. Температурна залежність оберненої магнітної сприйнятливості сполуки $\text{YbNi}_{2-x}\text{Sn}$.

Сполука $\text{Lu}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ є парамагнетиком Паулі, магнітна сприйнятливості якої має невеликі значення χ близько $0,872 - 0,638 \cdot 10^{-6} \text{ г/см}^3$ у дослідженому температурному інтервалі. Парамагнетизм Паулі станіду $\text{Lu}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ та відповідність значень розрахованих μ_{ef} для сполук з Ho, Er, Tm і Yb, магнітним моментам іонів R^{3+} , засвідчують, що магнітні властивості досліджених сполук визначені тільки атомами рідкісноземельних елементів. Під час аналізу магнітної поведінки сполуки $\text{YbNi}_{2-x}\text{Sn}$

з'ясовано, що залежність $\chi^{-1}(T)$ відповідає закону Кюрі - Вейса в інтервалі 80–300 К, а розрахований ефективний магнітний момент ($\mu_{\text{еф}} = 4,75 \mu_{\text{Б/Уб}}$) є близьким до теоретичного значення для йона Yb^{3+} ($\mu_{\text{еф}} = 4,54 \mu_{\text{Б}}$) ($^2F_{7/2}$). Беручи до уваги значення розрахованого ефективного моменту, можна стверджувати, що Yb у цій сполуці перебуває в стані Yb^{3+} .

Електротранспортні властивості (температурні залежності питомого електроопору ($\rho(T)$) та термоелектрорушійної сили ($\alpha(T)$) досліджено для сполук $R_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ і $R\text{Ni}_{2-x}\text{Sn}$ у температурному інтервалі 80–400 К. Лінійний хід температурних залежностей $\rho(T)$ (рис. 5, 6) та невеликі значення питомого електроопору доводять, що для всіх досліджених станідів характерний металічний тип провідності в заданому температурному інтервалі. Залежності $\alpha(T)$ сполук $R_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ і $R\text{Ni}_{2-x}\text{Sn}$ показані на рис. 7, 8. Станіди $R\text{Ni}_{2-x}\text{Sn}$ мають невеликі позитивні значення α , сполукам $R_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ властиві невеликі від'ємні значення коефіцієнта термо-е.р.с. Результати розрахунку розподілу густини електронних станів станідів $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ і $\text{Er}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ (рис. 9) підтверджують металічний характер провідності обох сполук, оскільки рівень Фермі є в зоні неперервних енергій.

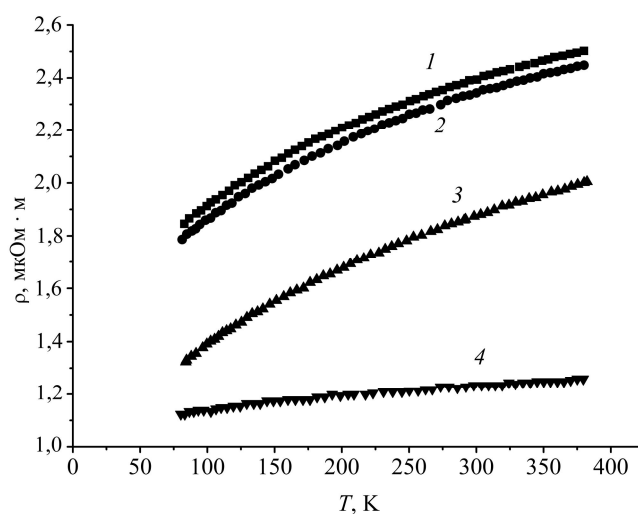

Рис. 5. Температурна залежність питомого електроопору сполук: 1 – $\text{TmNi}_{2-x}\text{Sn}$; 2 – $\text{ErNi}_{2-x}\text{Sn}$; 3 – $\text{HoNi}_{2-x}\text{Sn}$; 4 – $\text{YbNi}_{2-x}\text{Sn}$.

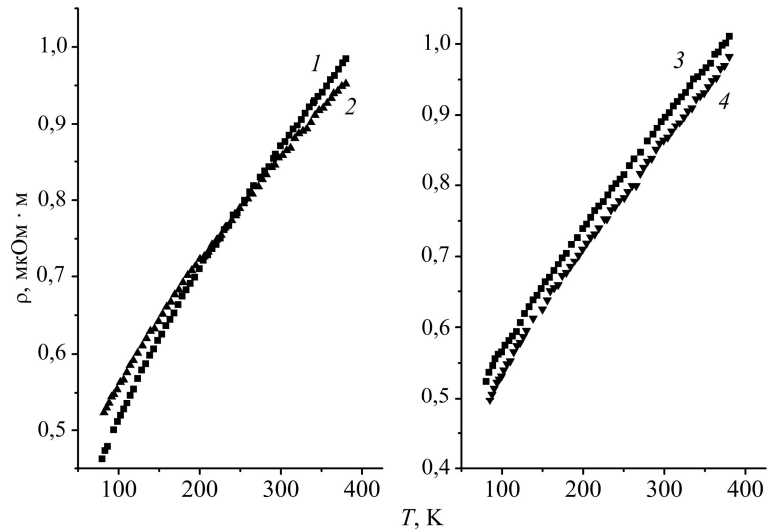

Рис. 6. Температурна залежність питомого електроопору сполук: 1 – $\text{Lu}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 2 – $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 3 – $\text{Er}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 4 – $\text{Tm}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$.

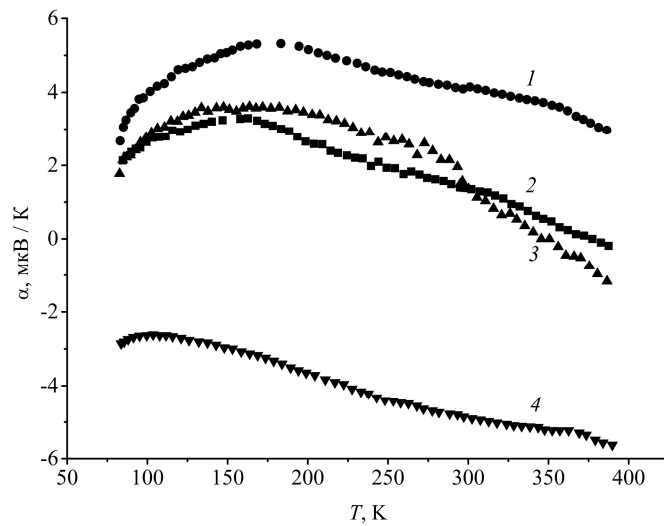

Рис. 7. Температурна залежність термо-е.р.с. сполук: 1 – $\text{HoNi}_{2-x}\text{Sn}$; 2 – $\text{ErNi}_{2-x}\text{Sn}$; 3 – $\text{TmNi}_{2-x}\text{Sn}$; 4 – $\text{YbNi}_{2-x}\text{Sn}$.

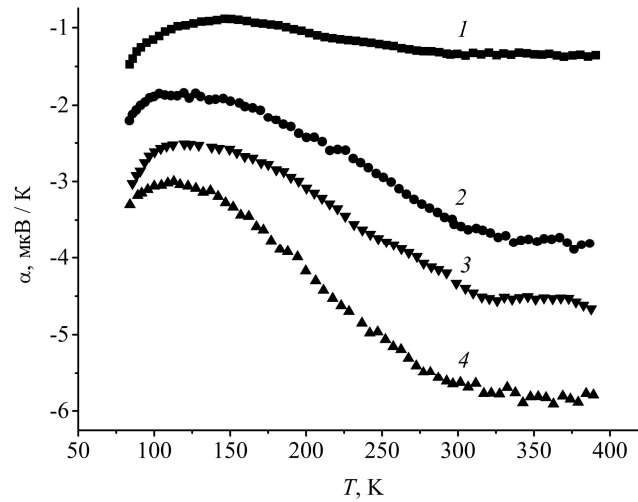

Рис. 8. Температурна залежність термо-е.р.с. сполук:
1 – $\text{Lu}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 2 – $\text{Tm}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 3 – $\text{Er}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$; 4 – $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$.

Подібну поведінку температурних залежностей питомого електроопору та термо-е.р.с. простежуємо для інших серій сполук рідкісноземельних металів з нікелем і станумом, зокрема, RNi_3Sn_2 [9], $\text{R}_9\text{Ni}_{24}\text{Sn}_{49}$ [10], RNiSn_4 [11], які мають металічний тип провідності та невеликі значення термо-е.р.с.

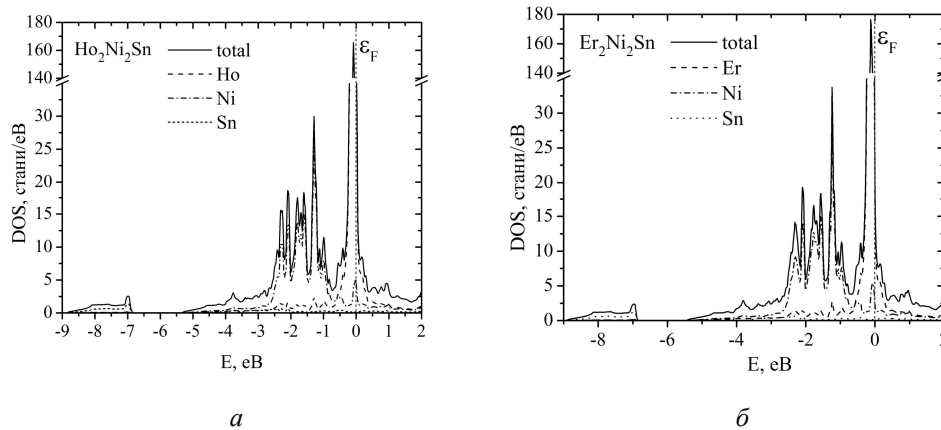

Рис. 9. Розподіл густини електронних станів у сполуках $\text{Ho}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ (а) і $\text{Er}_2\text{Ni}_2\text{Sn}$ (б). Рівень Фермі є при $E = 0$ eВ.

1. *Chevalier B., Fourgeot F., Laffargue D.* et al. Crystal chemistry and magnetic properties of ternary stannides R_2M_2Sn (R = rare earth or uranium, M = Ni, Pd) // *J. Alloys Compd.* 1997. Vol. 262–263. P. 114–117.
2. *Heying B., Rodewald U.Ch., Chevalier B.* et al. The stannides RE_2Ni_2Sn (RE = Pr, Ho, Er, Tm) – structural transition from the W_2B_2Co to the Mo_2B_2Fe type as a function of rare earth size // *Z. Naturforsch. B* 2013. Vol. 68. P. 10–16.
3. *Fourgeot F., Chevalier B., Laffargue D.* et al. Crystal structure, magnetic and electrical properties of the new ternary stannides Ce_2Ni_2Sn // *J. Alloys Compd.* 1995. Vol. 218. P. 90–94.
4. *Сколоздра Р. В., Комаровская Л. П.* Кристаллическая структура и магнитная восприимчивость соединений $LuNi_2Sn$, $YbNi_2Sn$, $LuNi_4Sn$ // *Укр. физ. журн.* 1983. Т. 28. С. 1093–1095.
5. *Rizzoli C., Salamakha P. S., Sologub O. L., Bocelli G.* The $YbNi_{2-x}Sn$ compound, a new structure type of ternary stannides // *J. Alloys Compd.* 2002. Vol. 340. P. 146–150.
6. *Romaka V. V., Romaka L.* Contribution to the investigation of ternary $Lu-Ni-Sn$ system // *J. Alloys Compd.* 2011. Vol. 509. P. 4530–4533.
7. *Romaka L., Romaniv I., Romaka V. V.* et al. Phase relationships in $\{Ho, Er\}-Ni-Sn$ ternary systems at 673 K and crystal structure of new ternary compounds // 19th Intern. Conf. SCTE. Italy, Genoa. 21-26 june. 2014. P. 138.
8. *Akselrud L. G., Zavalii P. Yu., Grin Yu. N.* et al. Use of the CSD program package for structure determination from powder data // *Mater. Sci. Forum.* 1993. Vol. 133–136. P. 335–340.
9. *Romaka V. V., Kuzhel B., Hlil E. K.* et al. Electric transport properties of RNi_3Sn_2 compounds (R = Y, Sm, Gd, Tb, Dy) and electronic structure of YNi_3Sn_2 and $GdNi_3Sn_2$ // *J. Alloys Compd.* 2008. Vol. 459. P. 8–12.
10. *Kaczorowski D., Gofryk K., Romaka L.* et al. Magnetic and electrical properties of $RE_9Ni_{24}Sn_{49}$ compounds (RE = Y, Ce, Pr, Sm and Tb) // *Intermetallics.* 2005. Vol. 13. P. 484–489.
11. *Skolozdra R. V., Mudryk J. S., Akselrud L. G.* et al. New $RNiSn_4$ compounds (R = rare earth): crystal structure of new $LuNiSn_4$ type, magnetic and transport properties // *J. Alloys Compd.* 2000. Vol. 296. P. 303–311.

ELECTRICAL AND MAGNETIC PROPERTIES OF R_2Ni_2Sn AND $RNi_{2-x}Sn$ COMPOUNDS ($R = Ho, Er, Tm, Yb$ and Lu)**I. Romaniv¹, A. Horyn¹, L. Romaka¹, V. Romaka², Yu. Stadnyk¹, V. Pavlyuk¹**¹*Ivan Franko National University of Lviv,
Kyryla & Mefodiya Str., 6, 79005 Lviv, Ukraine*²*Lviv Polytechnic National University,
Ustyianovycha Str. 5, 79013, Lviv, Ukraine
e-mail: romakal@franko.lviv.ua*

The study of electric and magnetic properties of R_2Ni_2Sn (Mo_2FeB_2 -type, space group $P4/mbm$) and $RNi_{2-x}Sn$ with the structure of $YbNi_{1.7}Sn$ type (space group $P6_3/mmc$) ($R = Ho, Er, Tm, Yb$ and Lu) compounds was carried out. The alloys were prepared by arc melting the stoichiometric amounts of the constituent elements, annealed at 670 K for 720 hours and cold water quenched. The prepared samples were studied by X-ray and EPM analyses. Electric properties measurements indicated that the investigated compounds are characterized by metallic type of conductivity and small values of the thermopower. All compounds, except Lu_2Ni_2Sn , are Curie-Weiss paramagnets in the investigated temperature range. Calculated effective magnetic moments per formula unit are closed to the magnetic moment values of the respective free R^{+3} ions. The Lu_2Ni_2Sn stannide is characterized by the small values of the magnetic susceptibility ($0.872-0.638 \cdot 10^{-6}$ g/emu) and is a Pauli paramagnet. Temperature dependence of the reciprocal magnetic susceptibility of the $YbNi_{1.7}Sn$ compound is characterized by Curie-Weiss paramagnetism, the value of the calculated effective magnetic moment corresponds to the Yb^{3+} ion. The DFT calculations confirmed metallic behavior for Ho_2Ni_2Sn and Er_2Ni_2Sn stannides.

Key words: stannides, electrical resistivity, thermopower, magnetic susceptibility.

Стаття надійшла до редколегії 21.10.2014

Прийнята до друку 30.12.2014